

Лісова німфа

Божена Нємцова

Жила собі колись на світі бідна вдова з маленькою дівчинкою Бетушкою, і не було в них нічого, крім убогої хатини та двох кіз. Але Бетушка завжди була весела. З весни до осені вона пасла своїх кіз у березовому гаю.

Щоразу, коли дівчинка гнала кіз на пашу, мати клала їй у кошик окраєць хліба і веретенце, наказуючи, щоб до вечора на ньому був повний починок. А що прядки в них не було, то дівчинка обвивала куделю довкола голови, брала кошичок і, весело наспівуючи та підстрибуючи, гнала кіз до гаю.

В гаю кози спокійнісінько паслися, а Бетушка сідала під дерево, лівою рукою посмикувала куделю, а правою крутила веретенце. Веретенце сукало нитку, аж фурчало, а Бетушка підспівувала йому, аж луна котилася гаєм.

Коли сонце підбивалося під полудень, Бетушка відкладала веретенце, кликала до себе кіз, давала їм по шматочку хліба, щоб вони нікуди не розбігалися, а сама квапилася на галявину назбирати суниць чи іншої лісової ягоди, що саме допіла. Назбирає, попоїсть із хлібом, а тоді притупне ніжкою, руку закладе за голову й, приспівуючи, починає танцювати.

Сонечко крізь зелене листя дерев усміхається їй, а кізки, ласуючи свіжою зеленою травицею, не надивуються, яка ж то у них весела пастушка!

Натанцювавшись досхочу, Бетушка знов заходжувалася прясти, а ввечері, пригнавши кіз додому, ніколи не чула від матері докорів, що веретенце голе.

Якось, коли, своїм звичаєм, рівно ополудні дівчинка після скромного обіду зібралася потанцювати, перед нею раптом з'явилась прекрасна фея. Одежа на ній була біла, тоненька, як павутина, золоте волосся спадало аж до пояса, на голові — вінок із лісових квітів.

Бетушка завмерла. А фея всміхнулась їй і питає ніжним голосом :

— Бетушко, ти любиш танцювати?

Почувши такий лагідний голос, Бетушка перестала боятися і відповіла:

— О, я танцювала б цілий день!

— То ходи, будемо танцювати разом, я тебе навчу! — сказала фея, підбрала поділ своєї спідниці, обняла Бетушку й почала з нею танцювати. Щойно вони пустилися в танець, над головою в них залунала така чарівна музика, що серце в Бетушки радісно затрепетало. На березовому вітті сиділи музиканти в чорних, попелястих, коричневих і лискучих фрачках. Це був оркестр із добірних музикантів, які зібралися на знак чарівної феї. Тут були соловейки, жайворонки, зяблики, щиглики, в'юрки, дрозди, сірі й чорні, і навіть сам дрізд-пересмішник.

Щічки в Бетушки палали, очі сяяли, вона геть забула про своє прядиво і про кіз, а тільки дивилася на чарівну фею, яка кружляла довкола неї, та так легенько, що під її маленькою ніжкою не гнулася навіть травичка.

Вони протанцювали від полудня аж до самого вечора, а Бетушині ноги нітрохи не стомилися й не заболіли! Нараз чарівна фея зупинилася, музика змовкла — і фея щезла так само раптово, як і з'явилася.

Бетушка озирнулась, а сонечко вже сідає за ліс. Підняла вона руки над головою, намацала неспрядену куделю й згадала про веретенце, яке лежало в траві зовсім голе. Зняла вона куделю з голови й разом із веретенцем поклала в кошичок, потім покликала кіз і погнала їх додому. Дорогою вона вже не співала, а гірко докоряла собі, що піддалася чарам цієї прекрасної феї, й вирішила, що коли та ще раз з'явиться перед нею, більше її не слухатиметься.

Кізки, не чуючи позад себе веселого Бетушиного співу, весь час оглядалися, чи вона йде за ними. Мати теж здивувалася й запитала в дочки, чи вона, бува, не захворіла, що не співає.

— Ні, матусю, я не хвора, але не співаю тому, що від співу в мене вже горло пересохло,— відповіла Бетушка і заховала веретенце та неспрядену куделю. Вона ж бо знала, що мати мотає пряжу не зразу, й хотіла наступного дня надолужити те, що згаяла сьогодні; про прекрасну фею дівчинка не проходила матері й словом.

Другого дня Бетушка знову, весело наспівуючи, погнала кіз пасти. Тільки-но вони дісталися до гаю, кізки відразу ж почали скубти траву, а дівчинка сіла під деревом і заходилася старанно прясти куделю. Пряде й пісень співає, бо з піснею і робота швидше йде. Сонце вже показувало на полудень, коли Бетушка дала кізкам по шматочку хліба, а сама метнулася збирати суниці. Назбиравши, повернулася, сіла обідати та до кізок примовляти :

— Милі ви мої кізочки, сьогодні, здається, я вже не зможу танцювати.

Вона зітхнула і, зібравши в долоню крихти, поклала на камінь, щоб їх подзьобали пташки.

— А чому це ти не зможеш танцювати? — озвався раптом ніжний голос, і перед нею знов з'явилася прекрасна фея, немовби з хмар спустилася.

Бетушка злякалася ще дужче, ніж першого разу, й заплющила очі, щоб не бачити феї. Але коли та запитала вдруге, несміливо відповіла:

— Ох, даруйте, прекрасна пані, я не можу з вами танцювати, бо знов не спряду куделі, і мати буде мене лаяти. Сьогодні, поки зайде сонце, я мушу надолужити те, що згаяла вчора.

— Ходімо, Бетушко, танцювати, а коли зайде сонце, до тебе прийде допомога! — сказала фея, підбрала поділ спідниці і обняла Бетушку.

Музиканти, які сиділи на березовому вітті, вдарили по струнах, і танцівниці закружляли колом. Прекрасна фея танцювала ще чарівніше, ніж учора, Бетушка не могла відірвати від неї очей, забула і про кіз, і про прядиво.

Але раптом ноги танцівниці зупинилися, музика вмовкла, сонце почало сідати за обрій. Бетушка сплеснула руками над головою, довкола якої була обмотана куделя, й заплакала. Тоді прекрасна фея доторкнулася до її голови, зняла куделю, обмотала її довкола стовбура тонкої берези, схопила веретенце й почала прясти. Веретенце

крутилося швидко, мов живе, починок ріс просто на очах, і перш ніж сонце сховалося за лісом, уся куделя була спрядена, навіть та, якої Бетушка не спряла напередодні. Подала прекрасна фея дівчинці повний починок і каже:

Мотай і не ремствуй. Запам'ятай ці мої слова: мотай і не ремствуй.— Сказала і зникла, неначе її й не було.

Бетушка невимовно зраділа. "За те, що фея така добра, я знов танцюватиму з нею, коли вона ще раз прийде до мене",— подумала дівчинка, вертаючись додому, й заспівала, щоб кізки веселіше бігли дорогою.

Але мати зустріла її похмуро; вдень вона хотіла перемотати пряжу і, побачивши, що починок неповний, розсердилася на дочку.

— Що це ти вчора робила, що не напряла повного починка? — дорікнула вона їй.

— Пробачте, матінко, я трохи танцювала,— відповіла Бетушка зніяковіло і, показуючи матері починок, додала: — Зате сьогодні він повний-повнісінький.

Мати замовкла й пішла доїти кіз, а Бетушка поклала веретенце. Вона хотіла розповісти матері про свою пригоду, але потім передумала. "Ні, не сьогодні. Якщо прекрасна фея прийде ще раз, я запитаю, хто вона така, і вже тоді розповім матері про все",— вирішила вона.

На третій ранок Бетушка, як звичайно, погнала кіз до березового гаю, кози почали скубти траву, а Бетушка, сівши під деревом, заспівала і заходилася прясти куделю. Сонце підбиралося під полудень. Бетушка відклала веретенце в траву, дала кізкам по шматочку хліба, назбирала суніць, пообідала і, струснувши крихти птахам, весело мовила:

— Ну, милі мої кізоньки, сьогодні я вам неодмінно затанцюю!

Дівчинка підстрибнула, підняла над головою ручку і вже хотіла була спробувати, чи зможе танцювати так само гарно, як прекрасна фея, коли та сама зненацька з'явилася перед нею.

— Нумо танцювати разом,— звернулася вона до Бетушки з усмішкою і обхопила її за стан. Тієї ж миті над головами в них забриніла музика, й обидві легко закружляли в танку.

Бетушка знов забула і про веретенце, і про кіз. Вона нічого не бачила, крім прекрасної феї, яка вигиналась, ніби лозина. Дівчинка нічого не чула, крім чарівної музики, під яку ноги самі танцювали.

За танцями Бетушка не помітила, як і вечір настав. Нараз фея зупинилася, і музика тієї ж миті змовкла. Бетушка озирнулась, а сонце вже сховалось за лісом. Заплакала вона, сплеснула руками над головою і, озирнувшись, де її неповний починок, забідкалася, що ж їй мати скаже.

— Дай-но мені свій кошичок, я тобі надолужу те, що ти сьогодні згаяла,— мовила прекрасна фея.

Бетушка подала їй свій кошичок, і фея на мить стала невидимою, а потім повернула їй кошичок і сказала:

— Потерпи, дома зазирни! — і тієї ж миті зникла, неначе її вітром здуло.

Бетушка не наважувалася зазирнути в кошичок, але по дорозі додому цікавість її перемогла; кошичок був такий легенький, що, здавалось, у ньому нічогосінько не лежало. Вона вирішила переконатися, чи фея її не ошукала.

Як же вона перелякалася, коли побачила, що кошичок повен... березового листя!

Гірко заплакала бідна дівчинка, дорікаючи собі за свою легковажність. Зі злості вона викинула пригорщу листя і хотіла вже витрусити з кошика все до решти, але потім подумала: "Підстелю-но я це листя кізкам",— і залишила його в кошичку. Страшно їй було вертатися додому. Кізки знову не впізнавали своєї пастушки. Розгублена мати чекала її на порозі.

— Доню, що за починок ти принесла вчора додому? — були її перші слова.

— А що таке? — з тривогою запитала Бетушка.

— Коли ти вранці погнала кіз до гаю, я почала перемотувати пряжу. Мотаю, мотаю, а починок весь час повний. Один моток намотала, другий, третій, а на веретені ниток стільки, скільки було й напочатку. "Що за злий дух його прях!" — розсердилась я — і тієї ж миті пряжа з веретена зникла, неначе її вітром здмухнуло. Скажи, що все це означає?

Бетушка мусила у всьому признатися матері й розповісти їй про прекрасну фею.

— Це була лісова німфа! — з жахом вигукнула мати.— Вони з'являються опівдні й опівночі і вдаються до своїх витівок. Над маленькими дівчатками ще іноді, трапляється, зглянуться і щедро їх обдарують. Чому ти мені про це відразу не сказала? Якби я була не ремствувала, то пряжі в нас була б тепер повна кімната.

І тут Бетушка згадала про кошичок. "А що, коли під листям щось та є?" — майнуло їй у голові. Вийняла вона веретенце, куделю, зазирнула на дно і скрикнула:

— Погляньте, матусю!

Мати глянула й аж руками сплеснула. Березові листочки обернулися на золото!

— А вона ж мені наказувала: "Потерпи, дома зазирни, а я не послухалася!" — сердилась сама на себе Бетушка.

— Щастя ще, що ти не витрусила все листя із кошика! — мовила мати.

Вранці вона сама пішла подивитися на те місце, де Бетушка викинула з кошика пригорщу листя, але побачила на дорозі тільки зелені березові листочки.

Та скарб, який Бетушка принесла додому, й так був чималий. Мати купила багато що в хату, придбала худобу, в Бетушки з'явилися гарні сукні, і їй уже не треба було пасти кіз. Та ніщо вже не приносило Бетушці такої радості, як танці з лісовою німфою.

Дівчинку часто вабило до березового гаю, їй кортіло ще хоч раз побачити прекрасну фею, але та щезла назавжди й більше не з'являлася.